

Ministerstvo pôdohospodárstva SR
Dobrovičova č. 12, 812 66 BRATISLAVA
Štátna veterinárna a potravinová správa SR
Botanická č. 17, 842 13 Bratislava

***NÁRODNÝ PROGRAM ERADIKÁCIE MORU VČELIEHO PLODU
NA ROK 2010***

Predložil:

MVDr. Ján Pliešovský, CSc.

Hlavný veterinárny lekár SR

Schválil:

Ing. Vladimír Chovan

Minister pôdohospodárstva SR

Bratislava, december 2009

NÁRODNÝ PROGRAM ERADIKÁCIE MORU VČELIEHO PLODU NA ROK 2010

1. Cieľ programu
2. Záonné právomoci
3. Kritériá
 3. 1. Epizootologická situácia na Slovensku
 3. 2. Analýza odhadovaných nákladov na rok 2010
 3. 3. Trvanie národného programu eradikácie moru včelieho plodu
 3. 4. Vykonávanie veterinárnych kontrol v rámci programu monitoringu moru včelieho plodu
 3. 5. Opis a vymedzenie geografickej oblasti, v ktorej sa bude program uplatňovať
 3. 6. Hlásenie všetkých podozrivých alebo potvrdených ohnísk v sledovanej oblasti
 3. 7. Kontrola
 3. 8. Premiestňovanie včelstiev
 3. 9. Odber a zasielanie vzoriek
 3. 10. Opatrenia pri potvrdení moru včelieho plodu
4. Diagnostika
5. Pravidlá náhrady strát včelárom

Príloha č.1

Vzor „Sprievodný doklad na premiestnenie včelstiev v rámci Národného programu eradikácie moru včelieho plodu v Slovenskej republike na rok 2010

Príloha č. 2

Vzor „Potvrdenie o vykonaní klinickej prehliadky včelstiev na prítomnosť moru včelieho plodu“

1. Cieľ programu

Cieľom programu je eradikovať ohniská moru včelieho plodu (ďalej len „MVP“) v chovoch včiel na celom území Slovenskej republiky. Ozdravením chovov sa zlepši zdravotný stav, znížia sa straty na produkcii medu a ďalších včelích produktov, zabezpečí sa optimálne opelenie poľnohospodárskych kultúr a ostatných rastlín.

Program eradikácie sa každoročne vyhodnocuje a na základe analýzy dosiahnutých výsledkov sa upravuje.

2. Záonné právomoci

Zákon č. 39/2007 Z.z. o veterinárnej starostlivosti v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 39/2007 Z. z.“)

Nariadenie vlády Slovenskej republiky č.313/2003 o požiadavkách na zdravie zvierat pri premiestňovaní, výmene s členskými štátmi a dovoze zvierat, spermy, oocytov a embryí z tretích krajín v znení neskorších predpisov

Vyhláška Ministerstva pôdohospodárstva Slovenskej republiky č. 82/2008, ktorou sa ustanovujú podrobnosti o identifikácii a registrácii včelstiev

Smernica Rady 92/65/EHS z 13. júna 1992, ktorou sa ustanovujú veterinárne požiadavky na obchodovanie so zvieratami, spermou, vajčkami a embryami, na ktoré sa nevzťahujú veterinárne požiadavky ustanovené v osobitných právnych predpisoch spoločenstva uvedených v prílohe A oddielu I smernice 90/425/EHS, a na dovoz do spoločenstva v platnom znení

Nariadenie Komisie (ES) č. 1857/2006 z 15. decembra 2006 o uplatňovaní článkov 87 a 88 zmluvy o štátnej pomoci pre malé a stredné podniky (MSP) pôsobiace v poľnohospodárskej výrobe, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) 70/2001 v platnom znení

3. Kritériá

3.1. Epizootologická situácia na Slovensku

3.1.1. Počty včelstiev

V roku 2004 bolo približne 224 641 včelstiev na Slovensku. Nasledujúci rok sa počet včelstiev zvýšil na 276 518 a v roku 2006 bol zaznamenaný pokles včelstiev o 30 259 v porovnaní s rokom 2005.

Nakoľko databáza pre centrálny register včelstiev bola vytvorená až v roku 2007, počty včelstiev za predchádzajúce obdobie nie sú presné. V roku 2008 bolo v centrálnom registri včelstiev zaevidovaných 221 146 včelstiev, v roku 2009 je v centrálnom registri včelstiev zaevidovaných 227 419 včelstiev.

3.1.2. Porovnanie výskytu aktívnych ohnisk moru včelieho plodu (ďalej len „ohnisk“) v jednotlivých rokoch

Rok	Počet ohnisk
2004	30
2005	38
2006	55
2007	121

3.1.3. Porovnanie výskytu aktívnych ohnísk MVP v priebehu realizácie Národného programu monitoringu moru včelieho plodu na roky 2008 - 2009

Počet ohnísk	30. 6. 2008	31.12.2008	30. 6. 2009	30. 12. 2009
	132	163	90	77

Najnižší výskyt ohnísk bol v roku 1981 (12 ohnísk). Nasledoval vzostup počtu ohnísk MVP. V roku 1989 boli vykonané rozsiahle klinické prehliadky včelstiev na účely zistenia aktuálnej nákazovej situácie MVP a bolo zistených celkovo 179 ohnísk. Najvyšší počet ohnísk 192 bol v roku 1994. Zdravotná situácia bola natoľko vážna, že v roku 1994 bola založená expertná skupina, ktorej cieľom bolo riešiť kritickú situáciu v chove včiel.

3.2. Analýza odhadovaných nákladov na rok 2010

Vyšetrenie	Predpokladaný počet vzoriek	Jednotkové náklady (EUR)	Celkové náklady (EUR)
Klinické vyšetrenie včelstiev	230 000	0,66	151 800
Bakteriologické vyšetrenie včelích plástov	1000	13,90	13 900
Bakteriologické vyšetrenie meliva	5 000	17,40	87 000

3.3. Trvanie národného programu Eradikácie MVP (ďalej len „program eradikácie MVP“)

Program eradikácie MVP bude realizovaný v období jedného roku, v prípade nepriaznivej epizootologickej situácie bude realizovaný aj v nasledujúcom období.

3.4. Vykonávanie veterinárnych kontrol v rámci programu monitoringu MVP

Za vykonávanie veterinárnych kontrol je zodpovedná Štátna veterinárna a potravinová správa Slovenskej republiky.

Veterinárne kontroly budú vykonávané prostredníctvom úradných veterinárnych lekárov, poverených asistentov úradných veterinárnych lekárov a poverených súkromných veterinárnych lekárov v súlade so zákonom č. 39/2007 Z.z.

3.5. Opis a vymedzenie geografickej oblasti, v ktorej sa bude program uplatňovať

Program monitoringu MVP sa bude uplatňovať na celom území Slovenskej republiky (ďalej len „SR“).

3.6. Hlásenie všetkých podozrivých alebo potvrdených ohnísk v sledovanej oblasti

V súlade s § 20 ods. 5 zákona č. 39/2007 Z.z. na účely prevencie a kontroly chorôb zvierat, uvedených v prílohách č. 4 a 5 je vlastník alebo držiteľ zvierat povinný hlásiť orgánu veterinárnej správy podozrenie alebo výskyt chorôb.

Podľa § 37 ods. 2 písm. a) bod 1. zákona č. 39/2007 Z.z. vlastník a držiteľ je povinný hlásiť orgánu veterinárnej správy bezodkladne každé podozrenie na chorobu, úhyn zvierat'a a umožniť jeho vyšetrenie.

3.7. Kontrola

Príslušná regionálna veterinárna a potravinová správa (ďalej len „RVPS“) zabezpečí klinické vyšetrenie všetkých včelstiev na prítomnosť MVP vo svojej pôsobnosti 1x ročne jedným z nasledujúcich spôsobov:

- a) klinické prehliadky vykonajú asistenti úradných veterinárnych lekárov v rámci jarných prehliadok včelstiev v termíne od 1. apríla do 10. mája príslušného kalendárneho roka,
- b) klinické prehliadky vykonajú asistenti úradných veterinárnych lekárov v termíne od 1. júna do 30. augusta príslušného kalendárneho roka,
- c) klinické prehliadky vykonajú úradní veterinárni lekári z príslušnej RVPS alebo poverení súkromní veterinárni lekári v termíne od 1. júna do 30. augusta príslušného kalendárneho roka .

3.8. Premiestňovanie včelstiev

Príslušná RVPS, v pôsobnosti ktorej majú včelstvá trvalé stanovište, po preverení nákazovej situácie v miestach určenia zadaných vlastníkom alebo držiteľom zvierat vydáva na premiestnenie včelstiev sprievodný doklad. Vzor sprievodného dokladu tvorí prílohu tohto programu. K premiestneniu včelstiev alebo ich súčastí je zároveň potrebné oboznámiť pred vydaním sprievodného dokladu všetky príslušné RVPS na územie ktorých sa majú včelstvá alebo ich súčasti premiestniť. Ak dôjde k zmene v nákazovej situácii v chovoch včiel v mieste trvalého alebo prechodného stanovišťa včelstiev ako aj v mieste, kam sa majú včelstvá, resp. ich súčasti premiestniť, úradný veterinárny lekár príslušnej RVPS zruší písomný súhlas, ktorý vydal.

Zakazuje sa:

- 1) premiestňovať včelstvá a ich súčastí v prípade pozitívneho vyšetrenia meliva až do vylúčenia MVP
- 2) premiestňovať včelstvá a ich súčasti do ohnisk a ochranných pásiem z ohnisk a ochranných pásiem, ako aj v ohniskách a ochranných pásmach vyhlásených v dôsledku výskytu MVP
- 3) premiestňovať použité, prázdne úle a kočovné vozy z ohniska a ochrannej zóny MVP bez vykonanej dezinfekcie v zmysle platných veterinárnych predpisov. O vykonanej dezinfekcii musí včelár predložiť potvrdenie od úradného veterinárneho lekára.
- 4) výnimky v prípade mimoriadnych udalostí (napr. živelná pohroma) povoľuje príslušná RVPS

3.9. Odber a zasielanie vzoriek

Vyšetrenie zmesných vzoriek zimného meliva sa vykoná v prípade:

- a) všetkých chovateľov matiek
- b) kočujúcich včelstiev
- c) rozhodnutia príslušnej RVPS o nahradení klinických prehliadok včelstiev ochrannom pásme

Postup pri odbere vzorky meliva na bakteriologické vyšetrenie za účelom zistenia prítomnosti pôvodcu MVP je nasledovný

- a) odoberajú sa zmesné vzorky v množstve 1,5 – 2 g z každého úľa (z podložky alebo dna)
- b) zmesné vzorky môžu byť vytvorené maximálne z desiatich úľov
- c) vysušené melivo sa balí do vhodných obalov (papierové tubusy s plastovým uzáverom obsahujúcim silikagel a Invet, papierový dvojbal, obálka a pod.)
- d) vzorky sa odoberajú a zasielajú na vyšetrenie od 15. januára 2010 do 15. februára 2010
- e) každá zmesná vzorka musí byť správne označená s registračným číslom chovateľa a s presne uvedenými číslami úľov, z ktorých bola odobratá a odoslaná spolu s potvrdenou žiadankou RVPS na laboratórne vyšetrenie.

Pri každom pozitívnom výsledku bakteriologického vyšetrenia meliva na MVP príslušná RVPS zakáže premiestňovanie až do doby vylúčenia MVP, zabezpečí vykonanie klinickej prehliadky úradným veterinárnym lekárom. Pri každom podozrení na MVP príslušná RVPS nariadi

veterinárne opatrenia na zníženie rizika šírenia choroby a v prípade klinických zmien na včel'om plode odoberie prostredníctvom úradného veterinárneho lekára úradnú vzorku na bakteriologické vyšetrenie plodového plástu.

Postup pri odbere vzorky plodového plástu na bakteriologické vyšetrenie za účelom potvrdenia alebo vylúčenia choroby je nasledovný

- a) odoberie sa podozrivý plodový plást bez medu alebo bez cukrových zásob o veľkosti minimálne 10x15 cm,
- b) vzorky plodových plástov sa odoberajú v termíne od 1. apríla do 30. septembra príslušného kalendárneho roka,
- c) vzorky plodových plástov sa balia do pevného, priedušného obalu (napr. papierového) a následne do pevného obalu tak, aby vzorka nebola poškodená,
- d) každá vzorka musí byť správne označená a odoslaná spolu s potvrdenou žiadankou RVPS na laboratórne vyšetrenie.

3.10. Opatrenia pri potvrdení MVP

Pri laboratórnom potvrdení MVP (pozitívny výsledok bakteriologického vyšetrenia plodového plástu na prítomnosť *Paenibacillus larvae*) postupuje príslušná RVPS nasledovne

- a) vymedzí ohnisko choroby (stanovište včelstiev) a ochranné pásmo v okruhu najmenej 3 km,
- b) zakáže presuny včelstiev, matiek, včelárskych zariadení v ochrannom pásme, z ochranného pásma a do ochranného pásma,
- c) rozhodne o
 - ca) vykonaní likvidácie klinicky pozitívnych včelstiev, u ktorých bol laboratórnym vyšetrením potvrdený pôvodca MVP *Paenibacillus larvae* a spáliteľného materiálu v ohnisku choroby, a o ozdravení ostatných včelstiev v ohnisku chorobyalebo
 - cb) vykonaní likvidácie všetkých včelstiev a spáliteľného materiálu v ohnisku choroby, ak
 1. ide o opakovaný výskyt choroby v chove,
 2. nie je dodržaná jedna tretina obnovy včelieho diela v plodisku ročne, tzn. v úli sa vyskytujú plásty staršie ako tri roky,
 3. sa na včelnici nachádzajú prázdne úle so včelím dielom, prístupné zalietavaniu včiel,
 4. ide o málopočetný chov (do 5 včelstiev),
 5. v chove neboli dodržané opatrenia nariadené príslušným orgánom veterinárnej správy pri podozrení z výskytu choroby.
- d) v prípade rozhodnutia RVPS podľa bodu 3.10. ca) súbežne nariadi sprísnený hygienický režim zdravých včelstiev a sprísnený veterinárny dozor v ohnisku choroby, v rámci ktorého je potrebné vykonať
 - da) komisionálnu likvidáciu pozitívnych včelstiev na včelnici vysúšením a následným spálením a likvidáciu všetkého spáliteľného materiálu za účasti úradného veterinárneho lekára,
 - db) dezinfekciu pôdy pod a pred letáčmi likvidovaných a zdravých včelstiev, dezinfekciu stabilných včelínov, kočovních vozov, napájadiel a všetkého kovového materiálu. Kovové príslušenstvo sa najskôr mechanicky očistí a následne sa opáli plameňom. Po preoraní sa na dezinfekciu pôdy použije 10 – 20 % roztok haseného vápna alebo vápenného mlieka v množstve 10 l/m². Stabilné včelíny a kočovné vozy sa najskôr mechanicky očistia a potom dezinfikujú 5 % horúcim roztokom hydroxidu sodného alebo draselného (prípadne inou látkou s obsahom aktívneho kyslíka napr. Persteril alebo prípravkom na báze aktívneho chlóru napr. Savo) za účasti asistenta úradného veterinárneho lekára,
 - dd) vytočenie plástov z medníka so zásobami s následnou dezinfekciou medometu. Med nesmie byť použitý na včelárske účely.

- de) ozdravenie včelstiev podľa nasledovného postupu:
1. negatívne včelstvá sa osadia na medzistienky do čistých vydezinfikovaných úl'ov obdobným spôsobom ako pri tvorbe zmetencov. Ak prázdne úle nie sú k dispozícii, zmetenec sa dočasne umiestni do náhradného úľa alebo medníka a po dezinfekcii plodiska sa vráti späť. Následne sa dezinfikuje aj medník. Výstavbu diela je potrebné podporovať podnecovacím kŕmením,
 2. včelstvá slabé, ktoré obsadajú štyri a menej plástov sa likvidujú. Vosk z voštín ostatných plástov plodiska a prázdnych plástov medníka je po pretavení určený len na technické účely.
- e) RVPS nariadi vykonanie klinických prehliadok všetkých včelníc v ochrannom pásme.
- f) nariadi opakované vyšetrenie včelstiev v ohnisku a ochrannom pásme po uplynutí pozorovacej doby. Príslušná RVPS môže po potvrdení MVP rozhodnúť o nahradení klinických prehliadok včelstiev v ochrannom pásme za vykonanie laboratórneho vyšetrenia meliva. Na každej včelnici s pozitívnym nálezom spór *Paenibacillus larvae* vo vzorke meliva sa musí následne vykonať klinická prehliadka všetkých včelstiev a v prípade pozitívneho klinického nálezu sa odoberie vzorka plodového plástu podľa bodu 3.8.a) a zašle sa na bakteriologické vyšetrenie.

3.11. Vyhlásenie choroby za zdolanú

Príslušná RVPS vyhlási chorobu za zdolanú ak

- a) sú v ohnisku zlikvidované všetky včelstvá a spáliteľný materiál, v ochrannom pásme sú vykonané klinické prehliadky, alebo vyšetrenie meliva s negatívnym výsledkom a v ohnisku bola vykonaná záverečná dezinfekcia po uplynutí pozorovacej doby 3 mesiacov,
- alebo
- b) sú v ohnisku zlikvidované klinicky pozitívne včelstvá, v ktorých bol bakteriologicky potvrdený pôvodca MVP a je zlikvidovaný spáliteľný materiál a ostatné klinicky negatívne včelstvá boli ozdravené, v ohnisku ochrannom pásme boli vykonané opakované klinické prehliadky s negatívnym výsledkom a v ohnisku bola vykonaná záverečná dezinfekcia po uplynutí pozorovacej doby 1 roka,

3.12. Systém registrácie včelstiev zahrnutých v programe

Ministerstvo pôdohospodárstva Slovenskej republiky poverilo vedením Centrálného registra včelstiev Centrum výskumu živočíšnej výroby Nitra – Ústav včelárstva Liptovský Hrádok.

4. Diagnostika

Diagnostiku MVP vykonáva Referenčné laboratórium pre choroby včiel, ktorým je Štátny veterinárny a potravinový ústav Dolný Kubín.

5. Pravidlá náhrady strát včelárom

Úhradu škôd a nákladov spôsobených pri výskyte moru včelieho plodu nariadenými opatreniami sa poskytuje vlastníkov zvierat v súlade s § 45 ods. 3 zákona č. 39/2007 Z. z., podľa nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 369/2007 o niektorých podporných opatreniach v pôdohospodárstve v znení nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 159/2008 Z. z..

SPRIEVODNÝ DOKLAD

na premiestnenie včelstiev*
v rámci Národného programu eradikácie moru včelieho plodu v Slovenskej republike na rok 2010

Por. číslo: .../RVPS/mm/trrr

Vlastník/držiteľ (meno).....ulica.....

Obec..... okres.....kraj.....

Stanovište včelstiev(adresa).....Registračné číslo:

Úradný veterinárny lekár RVPS potvrdzuje, že včelstvá:

- boli pred premiestnením podrobené klinickej prehliadke úradným veterinárnym lekárom najviac 14 dní pred premiestnením a neprejavovali žiadne klinické príznaky ochorenia,
- nepochádzajú z chovu alebo z oblasti, ktoré podliehajú zákazu premiestňovania,
- pochádzajú z registrovaného chovu, ktorý plní podmienky národného programu eradikácie moru včelieho plodu na rok 2010

Sprievodný doklad platí po celú dobu premiestňovania

Po skončení premiestňovania včelstiev za účelom kočovania musí byť kópia sprievodného dokladu do 30 dní od skončenia kočovania vrátená na RVPS, ktorá ho vydala

V dňa

.....
Podpis úradného veterinárneho lekára, odtlačok pečiatky**Vyhlasenie vlastníka/držiteľa o mieste premiestnenia****

Poradové číslo	Dátum premiestnenia	Počet včelstiev	Premiestňované z obce	Premiestňované do obce	Účel premiestnenia	Poznámka

.....
podpis vlastníka/držiteľa

* premiestňovanie za účelom kočovania, predaja včelstiev, predaja včelích matiek a za iným účelom (uviest' aký)

**v prípade premiestňovania včelstiev musia byť zaznamenané počty včelstiev a všetky predpokladané miesta premiestnenia pred potvrdením sprievodného dokladu

Potvrdenie o vykonaní klinickej prehliadky včelstiev na prítomnosť moru včelieho plodu

Meno majiteľa :

Adresa :

Stanovište včelstiev (ak nie je totožné s adresou majiteľa- uviesť č. parcely, kataster obce) :
.....

A / Stav včelnice a včelstiev

Počet rezervných úľov :

Počet rezervných rámkov s medzistienkami :

Spôsob uskladnenia a ošetrovania plástov:.....
.....

...

Počet obsadených úľov :

Odoberateľné dna úľov : áno - nie *

Minimálne tretinovú obnovu diela plodiska medzistienkami, alebo vystavanými panenskými plástmi počas včelárskej sezóny: áno - nie *

Počet včelstiev : 1, silných : 2, stredne silných : 3, slabých :

B / Dezinfekcia vykonávaná na včelnici

Včelárskych pomôcok a zariadení : áno - nie */ čím:.....
.....

Dezinfekcia každoročne jednej tretiny používaných úľov: áno - nie */ posledná kedy :
čím:.....

C / Výsledok klinickej prehliadky včelstiev

Číslo úľov s pozitívnym klinickým nálezom moru včelieho plodu :
.....

Druh odobratých vzoriek :

Vzorky odoslané na vyšetrenie do : ŠVPÚ Dolný Kubín

Dňa :

Prehliadku včelstiev vykonal / meno /** :

V :

dňa :

.....
podpis včelárskeho odborníka**, ktorý klinickú
prehliadku vykonal, pečiatka

.....
podpis majiteľa včelstiev

*/ čo sa nehodí prečiarknite

**/ veterinárny lekár alebo asistent úradného veterinárneho lekára

Poznámka: V prípade pozitívneho klinického nálezu okamžite oznámiť podozrenie na príslušnú RVPS pričom sa odoberú vzorky na laboratórne vyšetrenie (vzorka 10×15 cm vyrezaná z podozrivého plodového plástu).